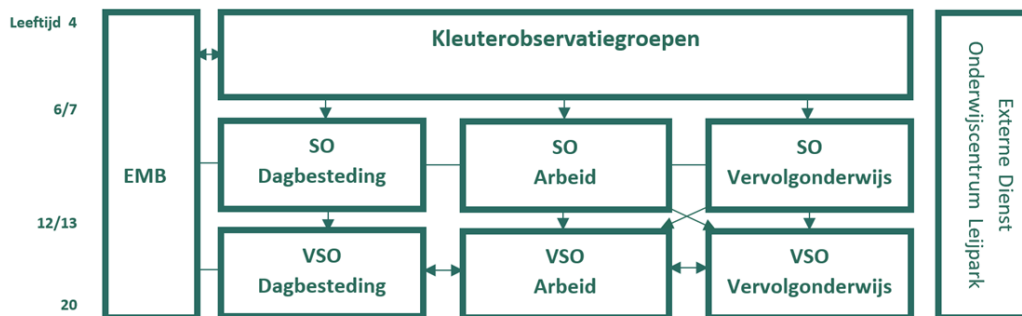

OC Leijpark: een kijkje over de grens

Onderwijscentrum Leijpark is een scholengemeenschap voor Speciaal Onderwijs (vergelijkbaar met BuBaO in België) en Voortgezet Speciaal Onderwijs (vergelijkbaar met BuSO in België).

Het onderwijsleercentrum bestaat uit drie afdelingen:

1. de afdeling EMB voor ernstige meervoudig beperkte leerlingen
2. de afdeling speciaal onderwijs (SO)
3. de afdeling voortgezet speciaal onderwijs (VSO)

Er zijn een 710-tal leerlingen ingeschreven van vier tot en met twintig jaar. De doelgroep is zeer gevarieerd. Het zijn allen leerlingen die vanwege een (ernstige) functionele beperking behoefte hebben aan specialistische ondersteuning bij het leren en ontwikkelen op school. Het gaat om leerlingen met lichamelijke beperkingen, (ernstige) verstandelijke beperkingen (of een combinatie van beide), langdurig zieke leerlingen, leerlingen met ernstige meervoudige beperkingen, leerlingen met een niet aangeboren hersenletsel (NAH) en leerlingen met een psychische, psychosomatische of (lichte) psychiatrische problematiek. Bij alle leerlingen is sprake van een (grote) zorgvraag, al dan niet in combinatie met moeilijk te reguleren gedrag als gevolg van deze beperkingen. In de afdeling EMB lopen 76 leerlingen school, verdeeld over tien klassen. De overgrote meerderheid van de leerlingen verblijven thuis en komen met hun ouders of een taxi naar school. Een drietal leerlingen verblijft in een voorziening.

De scholengemeenschap ligt op twee locaties, dicht bij elkaar. Op het terrein waar ook de EMB-afdeling zich bevindt, bevinden zich naast de school ook:

- Libra, een revalidatiecentrum
- Zorgvoorzieners Amarant en Siza
- Buitenschoolse opvang die tijdens de schoolvakanties voorzien wordt in de gebouwen van de school

In de dagelijkse werking is er een zeer nauwe samenwerking waarbij de school, Libra, Amarant en Siza samen aan één traject werken voor de kinderen en jongeren met EMB. We mogen hier spreken van een geïntegreerde werking tussen zorg en onderwijs. Ook de buitenschoolse opvang is nauw verbonden met de werking van de school in die zin dat zij gebruik maken van de klaslokalen en dezelfde dagstructuur hanteren als in de klas. Het zijn de zorgmedewerkers die doorheen het schooljaar ondersteuning bieden in de klassen die tijdens de vakantieperiode instaan voor de buitenschoolse opvang. Op deze manier wil men aan de kinderen met EMB herkenbaarheid geven, zowel inhoudelijk als organisatorisch (ruimte en begeleiding).

Het schoolteam van de EMB-afdeling bestaat uit een schoolleider, deze persoon is integraal verantwoordelijk voor de onderwijskwaliteit en het daaruit afgeleide personeels- en financiële beleid.

Daarnaast zijn er leerkrachten, onderwijsassistenten, intern begeleiders (een soort van coach om de leerkrachten te ondersteunen), een orthopedagoog, een schoolmaatschappelijk werker. De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor de volledige scholengemeenschap, maar geeft geen rechtstreekse inhoudelijke sturing.

VISIE

OC Leijpark heeft een duidelijk uitgewerkte visie over de doelgroep kinderen en jongeren met EMB en over onderwijs aan deze doelgroep. Er wordt heel erg op maat gewerkt en flexibiliteit is een kernelement in hun werking. Er zijn nauwe samenwerkingsverbanden met welzijn (zorgverstrekkers, revalidatiecentrum, externe gespecialiseerde centra). In de praktijk is de werking gestructureerd, duidelijk en methodisch uitgebouwd.

Visie op kinderen met EMB

In OC Leijpark wordt onderwijs en zorg op maat geboden aan kinderen en jongeren die zeer intensieve begeleiding nodig hebben omwille van een kwetsbaarheid op meerdere ontwikkelingsgebieden. De meeste kinderen hebben een ernstig tot diep verstandelijke beperking en bijkomende problemen op sensomotorisch, emotioneel en/of communicatief gebied. De doelgroep EMB wordt in OC Leijpark breder gezien dan de strikte definitie van EMB. Voor de indeling wordt vooral gekeken naar de emotionele ontwikkeling van de kinderen/jongeren en de onderwijs- of ondersteuningsnoden die hierop aansluiten. Wanneer de noden aansluiten bij contact leren maken en het opdoen van belevingsgerichte ervaringen, sluit dit aan bij de leerroutes die in de EMB-afdeling aangeboden worden. Dit betekent in de praktijk dat kinderen of jongeren met een diagnose ASS en bijvoorbeeld geen bijkomende lichamelijke of motorische beperking ook in de EMB-afdeling naar school gaan, wanneer hun (onderwijs)noden hierbij aansluiten.

In hun visietekst wordt vertrokken vanuit het standpunt dat ieder kind recht heeft op onderwijs, hiermee verwijzen ze naar het Kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties en het VN-verdrag Handicap. In OC Leijpark zijn alle leerlingen welkom en werkt men vanuit vertrouwen in de eigen ontwikkeling van elk kind. Er wordt vertrokken van de mogelijkheden van het individuele kind en gedacht vanuit kleine stapjes. Als onderwijsinstelling stellen ze zich flexibel op: aanpassen aan datgene wat het kind aankan, volgen van het tempo en de richting die het kind aangeeft, aanbieden van stimulans en uitdaging op maat, ...

Moeilijk verstaanbaar gedrag wordt gezien als signaal dat de afstemming niet goed verloopt en dat het nodig is om een aanpassing te doen in begeleiding en omgeving. Een voortdurende uitwisseling van informatie tussen collega's, ouders en externe betrokkenen is noodzakelijk.

Visie op onderwijs aan kinderen met EMB

In de visie van OC Leijpark op onderwijs aan kinderen met EMB zijn minimale voorwaarden beschreven om te kunnen deelnemen aan onderwijs:

- Aandacht kunnen delen
- In groep kunnen functioneren
- Openstaan voor de ander, aangestuurd kunnen worden

In het verlengde van bovenstaande voorwaarden zijn een aantal tegenindicaties omschreven om kinderen te laten deelnemen aan onderwijs in deze klassen:

- ernstige (externaliserende) gedragsproblemen
- nood aan een doorgedreven 1-op-1 begeleiding
- wanneer de veiligheid in het geding komt

De individuele focus is een onderdeel van het werken in groep. Kinderen moeten aandacht kunnen delen en zich in een kleine groep kunnen handhaven, met de nodige ondersteuning.

Om te weten wat goed onderwijs is, moet de vraag gesteld worden: 'waar is het onderwijs voor?'. In OC Leijpark wil men verder kijken dan leerlingen voorbereiden en kwalificeren voor de arbeidsmarkt. Leerlingen zijn de volwassenen van de toekomst en als onderwijsorganisatie willen zij een belangrijke pedagogische opdracht opnemen, namelijk bijdragen aan de maatschappelijke en persoonlijke vorming van leerlingen. In hun onderwijsaanbod willen zij zich daarom naast kwalificatie ook richten op de socialisatie en persoonsvorming. De maatschappij vraagt namelijk dat leerlingen gesocialiseerde burgers worden, die actief bijdragen aan onze samenleving. Het onderwijs van OC Leijpark ondersteunt hen daarom bij het deel worden van een groter geheel. Het gaat hier om het ontwikkelen en aanleren van algemeen geldende normen en waarden. Om kansrijk en gelukkig te worden in wat je wilt gaan doen, moet je immers ook begrip hebben van de omgeving waarin je functioneert. Het gaat om de bijdrage die het onderwijs levert aan het vermogen van de leerlingen om zich onafhankelijk in denken en doen op verantwoorde wijze tot de maatschappij te verhouden. Voor leerlingen met EMB is het niet vanzelfsprekend om de regie over het eigen leven te voeren. Toch is de ambitie om alle leerlingen hierin aan te moedigen, passend bij ieders niveau. Er wordt gewerkt aan het sterker maken van kinderen in hun sociale, emotionele en adaptieve vaardigheden, waardoor ze zo zelfredzaam mogelijk worden. Voor elk kind wordt ernaar gestreefd om de invloed op hun eigen leven groter te maken, zodat hun autonomie groter wordt en hun zelfvertrouwen kan groeien. Onderwijs aan kinderen met EMB is breed onderwijs, het is meer dan didactiek en aanleren van schoolse vaardigheden alleen. Hierin wordt de visie van 'Goed Leven' (LACCS) nagestreefd. Het gaat hier over 5 domeinen die aandacht vragen: lichamelijk welzijn, alertheid, contact, communicatie en een stimulerende tijdsbesteding.

Flexibiliteit is één van de kenmerken van het onderwijs en het onderwijzend personeel in OC Leijpark. Op deze manier kunnen er – afhankelijk van de noden van de groep én van het individuele kind – aanpassingen gebeuren. De basishouding is er één van sensitieve responsiviteit, waarbij er maximale persoonlijke aandacht is en er gekeken wordt naar kleine signalen en hierop wordt afgestemd. Een goede onderlinge afstemming is nodig, zowel met collega's (onderwijs en zorg), ouders als externen (bijvoorbeeld de therapeuten van Libra).

Binnen OC Leijpark wordt methodisch gewerkt, waarbij de Plancius-leerlijnen als leidraad dienen. Er wordt gewerkt volgens uitgeschreven leerroutes, er wordt een ontwikkelingsperspectiefplan opgesteld, er zijn concrete leerdoelen waaraan dagelijks gewerkt wordt. Deze leerdoelen zijn per leerling individueel opgesteld, zowel vanuit onderwijsperspectief (opgesteld door onderwijspersoneel: leerkrachten, onderwijsassistenten, orthopedagoog), als vanuit zorgperspectief (opgesteld door zorgondersteuners) en vanuit therapeutisch perspectief (opgesteld door therapeuten verbonden aan Libra: kinesist, logopedist, revalidatiearts, ...). Bij het opstellen van de doelen zijn ook de ouders nauw betrokken en worden zij bevraagd naar knelpunten die zij thuis ervaren zodat gekeken kan worden hoe hier via onderwijs aan gewerkt kan worden.

De uitgewerkte visie kwam tot stand door een overleg met enkel collega's van onderwijs: de schoolleider, de orthopedagoog, de intern begeleider en de schoolmaatschappelijk werk. Het bredere schoolteam werd hier ook uitgebreid bij betrokken.

In OC Leijpark heerst een cultuur die deze visie dagelijks uitdraagt. Op deze manier verspreidt de onderwijsvisie ook verder naar de andere medewerkers.

Visie op het complementair of geïntegreerd onderwijs- en zorgaanbod voor kinderen met EMB

Voor veel leerlingen is het van doorslaggevend belang dat OC Leijpark intensief samenwerkt met welzijn, externe therapeuten of andere gespecialiseerde externe diensten. Er is een doorgedreven samenwerking met de volgende diensten:

- Revalidatiecentrum Leijpark, Libra
- Siza en Amarant (2 zorgverstrekkers)
- Het landelijk werkverband Onderwijs & Epilepsie
- Visio

In de klas zien we een geïntegreerde werking van onderwijs en welzijn. Vanuit het onderwijs is er steeds een vaste leerkracht en een vaste onderwijsassistent aanwezig, de leerkracht heeft de regie tijdens het klasmoment. Vanuit welzijn is er ook altijd minstens één collega van Zorg in Onderwijs (ZiO; vanuit Amarant en Siza) aanwezig in de klas. Afhankelijk van het programma zijn dat er soms twee. Zij ondersteunen tijdens de les, bijvoorbeeld om het kind te helpen focussen, het kind fysiek te ondersteunen om ergens naartoe te wandelen, ze helpen bij de verzorging (bijvoorbeeld. pampers verzuiveren,...). Zowel vanuit onderwijs als vanuit zorg worden er doelen op kindniveau geformuleerd. Een goede afstemming in de klas is zeer belangrijk om te kunnen slagen in 'goed onderwijs'. Zo wordt er bijvoorbeeld voor de les start uitgesproken wie waar specifiek op gaat letten, dit in functie van een goede observatie van de doelen waaraan gewerkt wordt. Hierin is openheid tussen collega's cruciaal en alles moet in het teken staan van zorg voor de kinderen.

In functie van specifieke doelstellingen kunnen therapeuten van Libra betrokken zijn bij een bepaald kind. Ze kunnen dan therapie geven in de klas of ze kunnen het kind ook uit de klas halen indien dit meer aangewezen is. Het opzet van therapie is altijd om een bepaalde vaardigheid aan te leren (waarbij een tijdsplanning gehanteerd wordt in functie van evaluatie) om het daarna te laten overnemen door de leerkracht of de zorgondersteuner. Therapeuten van Libra kunnen ook geraadpleegd worden voor specifiek advies (bijvoorbeeld in verband met spraakcomputer, ...).

De samenwerking met het landelijk werkverband Onderwijs & Epilepsie en Visio situeert zich vooral op vlak van specifiek advies en wordt veelal consultatief geregeld.

Kritische kanttekeningen en uitdagingen

De visie rond geïntegreerd onderwijs is niet echt geëxpliciteerd in die zin dat er geen gemeenschappelijke visietekst rond geschreven is. Binnen Nederland is de situatie in de regio Tilburg ook niet vergelijkbaar met de andere regio's. Dit heeft vooral te maken met de mogelijkheid die er geboden wordt vanuit de gemeente. De gemeente Tilburg hanteert een collectieve financiering van Welzijn (in plaats van een individuele financiering). Hierdoor wordt samenwerking tussen onderwijs en welzijn mogelijk omdat de financiering niet/minder in de weg staat.

Niettegenstaande er geen expliciete gemeenschappelijke visie is, wordt er wel dagelijks in dezelfde lijn gewerkt. De neuzen staan in dezelfde richting. Het is belangrijk om blijvend in te zetten op deze samenwerking en afstemming tussen leerkrachten en ZiO-medewerkers. Een open-communicatie-cultuur is hierin een belangrijk gegeven.

Binnen het geheel van de geïntegreerde samenwerking blijft flexibiliteit en afstemming een grote uitdaging. Medewerkers van ZiO zijn namelijk gebonden aan de kinduren, er zijn geen uren voorzien om overleg te plegen.

BELEID

OC Leijpark heeft een uitgewerkt beleid over de inzet van eigen onderwijzend personeel en hun professionalisering (verdieping, vorming, coaching). Daarnaast zijn er duidelijke samenwerkingsverbanden met externen om expertise binnen te brengen, het is ook duidelijk welke opdracht zij hebben. Het is wenselijk dat er een betere afstemming zou zijn tussen het personeelsbeleid van het onderwijs en dat van de medewerkers van ZiO, zodat besprekingen en vormingsmomenten eenvoudiger georganiseerd kunnen worden.

In hun beleid is er aandacht voor fysieke en mentale veiligheid, zowel voor de leerlingen als de leerkrachten: de omgeving is aangepast aan de doelgroep, er zijn duidelijke afspraken rond inzetten van vrijheidsbeperkende maatregelen en omgaan met agressie.

De school groeit en het blijft een uitdaging om op organisatieniveau het geheel te waarborgen. Het is een uitdaging om een goede balans te behouden tussen enerzijds de totaliteit van de school en anderzijds de eigenheid van de afdeling.

Personeels- en professionaliseringsbeleid

In het medewerkersteam binnen de school staan de competenties op het gebied van '*special educational needs*' centraal. Hierin wordt een onderscheid gemaakt tussen teamexpertise en specialistische expertise:

- Teamexpertise
Bij teamexpertise gaat het over de kennis en vaardigheden die geïntegreerd zijn in de teamaanpak en geïnternaliseerd in het handelen van alle medewerkers. Het gaat hier over kennis over handelingsgericht werken, directe instructiemodel, werken met leerlijnen en gericht op onderwijsbehoeften van leerlingen, kennis van de verschillende ziektebeelden en aandoeningen van de leerlingen, kennis over onderwijszorgvoorzieningen rond de school en in de regio, kennis over een teamaanpak op gedrag, competenties om ouders als partner te betrekken in het onderwijs en de zorg voor hun kind.
- Specialistische expertise
Elke leerkracht heeft ook een bijkomende opdracht in functie van verdieping. Deze opdracht is klasoverschrijdend. Zo kan een leerkracht bijvoorbeeld in een werkgroep zitten over BIM, basale stimulatie, communicatie, ICT, brussendag, ... Er wordt dan een inhoudelijke verdieping verwacht die ook concreet wordt uitgewerkt over de klassen heen. Leerkrachten kunnen elkaar ook consulteren in functie van deze verdieping. Er is een orthopedagoog, een schoolmaatschappelijk werker, een ICT-afdeling.

Externe samenwerking in functie van uitwisseling van expertise

Voor de EMB-afdeling is er een nauwe samenwerking met

- Libra, Revalidatiecentrum Leijpark: hier is een uitgebreid multidisciplinair team dat ingezet wordt voor therapie bij de kinderen (bijvoorbeeld kinesithérapie, logopedie,...) en geconsulteerd kan worden voor advies
- Het landelijk werkverband onderwijs en epilepsie waar casusgericht advies, specifiek over epilepsie, kan ingewonnen worden
- Visio waar op casusniveau advies of samenwerking in kader van onderzoek kan gebeuren bij visusproblemen
- ZiO-medewerkers van Siza en Amarant die vooral kennis hebben rond zorg, ADL en hierin ook rechtstreeks ondersteunend zijn in de klas

Coaching, bijscholing en vorming

In OC Leijpark is bijscholing voor het onderwijzend personeel niet vrijblijvend. Per medewerker worden er een aantal uren bijscholing vastgelegd die ingevuld moeten worden. De verantwoordelijkheid ligt

hiervoor bij de medewerker zelf. Verder wordt er ook een jaarlijkse studiedag georganiseerd, hierop sluiten zowel medewerkers van onderwijs als ZiO-medewerkers aan. Gezien echter het verschil in financiering van beide medewerkers is dit geen evidentie, maar wordt hier wel op ingezet omdat ze dit belangrijk vinden.

Tussen de leerkrachten onderling wordt ook intervisie (om de zes à acht weken ongeveer) georganiseerd, zodat informatie uitgewisseld kan worden, knelpunt-casussen besproken kunnen worden, ... De intern begeleider is een begeleider, coach voor het onderwijzend personeel. Deze persoon ondersteunt de leerkracht in zijn dagelijkse opdracht of bij specifieke knelpuntcasussen.

Aandacht voor continue verbetering

In OC Leijpark is er aandacht voor verbetering op onderwijsinhoudelijk vlak. In de afsluitende week van het thema (week 7) wordt, naast een evaluatie op niveau van de leerling, ook een onderwijsinhoudelijke evaluatie van het thema gedaan. Bij deze evaluatie geven leraren en assistenten aan wat 'goed' heeft gewerkt en waar verbeteringen mogelijk of wenselijk zijn. Op deze manier wordt er continue gewerkt aan verbetering en professionalisering.

Uitdagingen en werkpunten

In OC Leijpark heeft de schoolleider de verantwoordelijkheid over de personele middelen wat onderwijs betreft. De personele middelen van de ZiO-medewerkers vallen echter onder een andere financiering (de gemeente Tilburg). Dit maakt het niet altijd evident wanneer het gaat om zoeken naar onderlinge afstemming. Een gedeelte van de werktijd van leerkrachten bijvoorbeeld bevat ook overleg, wat niet het geval is voor de ZiO-medewerkers. Concreet betekent dit dat afstemming 'tussen de soep en patatten' moet gebeuren of in de vrije tijd van de ZiO-medewerker. De ZiO-medewerker sluit ook niet aan op het leerlingenoverleg (maar hier wordt op casusniveau soms wel een uitzondering gemaakt wanneer het in het belang van het kind is). Hetzelfde geldt voor vormingsmomenten, die ingecalculeerd zijn voor onderwijsmedewerkers, maar niet voor ZiO-medewerkers. Een betere afstemming hierrond zou het wel gemakkelijker maken, maar dit is beleidsmaterie die buiten de regie van de school ligt.

Financieel en materieel beleid

In OC Leijpark heeft de schoolleider de verantwoordelijkheid over het financiële luik wat onderwijs betreft. Aangezien het onderwijs volledig op de locatie van de school plaatsvindt, wordt het financieel en materieel beleid vooral hier gevoerd.

Fysieke en mentale veiligheid in leef-, leer- en werkomgeving

Een aangepaste omgeving

OC Leijpark staat in directe verbinding met Revalidatiecentrum Leijpark en het ETZ-Elisabeth Ziekenhuis. De omgeving is volledig aangepast en ingericht voor de doelgroep: alle ruimtes zijn rolstoeltoegankelijk, automatisch opengaande en sluitende deuren, brede gangen, verzorgingsunits om leerlingen te verzuiveren of een toiletmoment aan te bieden, plafondtilliften in de verzorgingsunit en in de meeste klaslokalen, bergruimte om rolstoelen te zetten, elk klaslokaal heeft een compartiment/speelhoek, er is een snoezelruimte, een rustruimte, een zwembad met verstelbare bodem, er zijn 3 buitenspeelplaatsen, de klaslokalen kunnen met een eenvoudige draaiknop afgesloten worden (de draaiknop kan zowel langs binnen als langs buiten bediend worden en staat op hoogte, zodat de kinderen hier niet aan kunnen), er is aandacht voor visuele herkenbaarheid (kleuren gangen, prikbordjes, ...), er is een afzonderingsruimte, ...

Een veilige en overzichtelijke leeromgeving

In de EMB-klassen wordt gewerkt in kleine groepjes van zes tot acht leerlingen per klas met een vaste leerkracht en een vaste onderwijsassistent, aangevuld met twee vaste ZiO-medewerkers. Jaarlijks (op het einde van het schooljaar) wordt de groepssamenstelling gemaakt voor het volgende schooljaar.

Hier wordt gekeken naar de samenstelling van de groep in functie van veiligheid en de overeenstemming van de (onderwijs)noden van de leerlingen.

De leeromgeving is opgeruimd en overzichtelijk. Leerlingen hebben een vaste plaats in de kring en een eigen tafel. Door de vaste plaats hebben ze meer overzicht en is er dus meer duidelijkheid en rust. Er wordt naar gestreefd om deze vaste plaatsen voor de leerlingen herkenbaar te maken. Het lesmateriaal heeft een vaste plek in de klas, de materialen zijn herkenbaar door picto's en/of foto's.

In elk klaslokaal is een compartiment/speelhoek dat afgesloten kan worden. Dit compartiment kan ingezet worden in functie van veiligheid (bijvoorbeeld een leerling die moeilijk gedrag kan stellen waarbij de veiligheid van anderen in het geding zou komen), rust (bijvoorbeeld een leerling die graag even op de mat gaat liggen zonder dat anderen in zijn buurt komen), of spel (bijvoorbeeld een leerling kan hier ongestoord en geconcentreerd bezig zijn met materialen).

Leerlingen hebben naast structuur in ruimte en tijd ook behoefte aan duidelijke regels en grenzen. Alle leraren werken met klassen- en gedragsregels die zij eenduidig toepassen. Dit zorgt voor duidelijkheid, veiligheid en rust. Ook tijdens de speeltijden wordt voldoende aandacht besteed aan veiligheid, er zijn drie locaties die ingezet kunnen worden. Er zijn gescheiden speelmomenten met de andere afdelingen. Enkel tijdens de middagpauze is er een gezamenlijke speeltijd. Hier wordt dan – op klasniveau – gekeken welke locatie de meest geschikte (veilige) is. Er wordt ook steeds voldoende toezicht voorzien tijdens deze momenten, er wordt ook flexibel ingesprongen indien een collega verhinderd is om toezicht te doen (bijvoorbeeld de orthopedagoog, schoolmaatschappelijk werker, ... springen dan in).

Systematische bevraging

Om de twee jaar gebeurt er een veiligheidsbevraging bij zowel leerkrachten als ouders. Enerzijds gaat dit over 'hoe veilig voelt het kind zich in zijn (school)omgeving?', anderzijds wordt in de bevraging van leerkrachten ook gepolst naar hun veiligheidsgevoel op de werkvloer. Deze bevraging is opgelegd door de overheid.

SAMENWERKING

Er is een uitgewerkte overlegstructuur, zowel op kindniveau als op niveau van de organisatie. Afstemming kan gebeuren op verschillende niveaus. Alle disciplines hebben de mogelijkheid om inbreng te doen in het formuleren van doelstellingen, hetzij in een vorm van een voorbereiding op papier, hetzij door fysieke aanwezigheid op de bespreking zelf. Er zijn samenwerkingsverbanden die de garantie geven op uitwisseling en inbreng van expertise.

Samenwerking met ouders wordt hoog in het vaandel gedragen en gebeurt op maat van de ouder. Ouders worden nauw op de hoogte gehouden indien zij dit wensen, er worden inspanningen geleverd om dit individueel in te vullen.

Samenwerking onderwijs en welzijn

Niettegenstaande er geen uitgewerkte visietekst is rond de samenwerking tussen onderwijs en welzijn, heerst er wel een cultuur van 'alles in het teken van de zorg voor het kind'. Er wordt gewerkt aan gezamenlijke doelen, afwegingen worden gemaakt en prioriteiten worden gesteld waarbij over de muren van de eigen discipline heen gekeken wordt.

Formele afstemming over de individuele doelen gebeurt op het leerlingoverleg dat minstens jaarlijks plaatsvindt. Op dit overleg sluiten vast aan: de leerkracht, de orthopedagoog en de revalidatiearts (als vertegenwoordiger van de therapeuten). Er is een format om de bespreking voor te bereiden voor de medewerker van ZiO en voor de therapeuten, omdat zij in principe niet aansluiten op het overleg.

Wekelijks is er ook overleg tussen de school en Libra, het revalidatiecentrum waar nauw mee wordt samengewerkt. Op dit leerlingenoverleg sluit vanuit Libra de revalidatiearts aan en vanuit de school de schoolmaatschappelijk werker, de orthopedagoog, de schoolleider en de intern begeleider. Dit is een afstemmingsoverleg over leerlingen die revalidatie krijgen vanuit Libra.

De dagelijkse afstemming tussen onderwijs en welzijn gebeurt op de werkvloer. Zo wordt aan het begin van de les onderling afgestemd wie waar bij welk kind op gaat letten, zodat signalen van kinderen gezien worden en doelstellingen geëvalueerd kunnen worden. Daarnaast worden korte lijnen gebruikt om informatie uit te wisselen, dit zowel tussen professionals (bijvoorbeeld therapeut naar leerkracht of medewerker ZiO) als naar ouders.

De leerkracht heeft de regie in de klas, maar heeft geen leidinggevende positie ten opzichte van zijn of haar collega's. Het is de leerkracht die, in samenspraak met de andere teamleden, zal signaleren wanneer het niet goed gaat met een kind. Dan kan er een traject gestart worden van vier niveaus van leerlingenzorg.

Samenwerking met ouders

Wanneer het gaat om samenwerking met ouders is het uitgangspunt dat de medewerkers maximaal tegemoetkomen aan ouders. De focus ligt op volwaardig partnerschap, waar alles gedeeld wordt met en gevraagd wordt aan ouders. Dit wordt op maat van de ouder gedaan: wat wil een ouder? wat begrijpt een ouder? Er wordt vertrokken vanuit een nieuwsgierigheid 'wat vind jij als ouder belangrijk?' Dit betekent inzetten van flexibiliteit in oudercontacten: de taal aanpassen aan wat de ouder begrijpt (eventueel inzetten van een tolk in functie van taalproblemen), ouders concreet laten zien wat een kind kan (bijvoorbeeld door hen uit te nodigen om in de klas te komen kijken), een huisbezoek om ouders die niet tot in de school geraken toch maximaal te kunnen betrekken, ...

De meeste leerlingen worden 's morgens gebracht door de taxi en 's avonds met de taxi terug opgehaald. Hierdoor is er geen 'schoolpoort-moment' waarop informatie met ouders uitgewisseld kan worden. Voor de dagelijkse informatie-uitwisseling wordt een ouder-app gebruikt, ouders krijgen op groepsniveau of op individueel niveau informatie over hoe de dag verlopen is. Er worden korte lijnen gebruikt om informatie uit te wisselen en ouders worden nauw op de hoogte te houden. De informatiestroom naar ouders gebeurt door de leerkracht. Hierbij wordt de kanttekening gemaakt dat de afstand tussen ouders en welzijn soms groot is omdat zij elkaar nooit zien.

Ouders worden verder nauw betrokken door hen uit te nodigen voor een bespreking van het handelingsplan, de doelstellingen waaraan gewerkt zal worden in het komende schooljaar. Hierbij merkt men vooral dat ouders weinig tot geen vragen hebben over de doelen, dat ze tevreden zijn met de kleine stapjes die hun kind maakt. Een vertaling in 'cijfers' is over het algemeen niet wenselijk voor ouders.

Naast het betrekken van ouders op kindniveau, worden ouders ook uitgenodigd om te participeren aan activiteiten: een kerstbrunch, een feestje, een thema-afsluiting, ... Ouders zijn ook altijd welkom om te komen kijken in de klas, zodat ze zelf kunnen zien hoe hun zoon of dochter dit ervaart. Ouders krijgen de mogelijkheid om deel te nemen aan een cursus gebaren, ...

In het kalenderjaar dat een leerling 18 jaar wordt, wordt met ouders een traject gestart in functie van de toekomst. Samen met de ouders wordt overlopen welke veranderingen er zullen volgen en welke zaken ouders moeten regelen voor de 18de leeftijd van hun zoon of dochter. Naast een aantal administratieve regelingen die doorlopen moeten worden, wordt samen met de ouders gekeken welke mogelijke locaties voor passende dagbesteding in een beschermde omgeving er zijn. Er wordt een rondleiding gepland. De keuze voor een passende dagbestedingsplek wordt gemaakt door ouders in overleg met de arbeidstoeleider (de begeleider van de school in dit traject) en de leerkracht. Leerlingen

volgen dan in hun laatste schooljaar stage, die nauw opgevolgd en geëvalueerd wordt in functie van geschiktheid.

De schoolmaatschappelijk deskundige heeft een belangrijke rol in het zo goed mogelijk ondersteunen van de driehoek ouders-school-leerling. Er is in de gezinnen van een EMB-leerling vaak sprake van een (over)belaste thuissituatie, door de grote zorgvraag van deze kinderen. Dit drukt een enorme stempel op het gezin, wat invloed heeft op alle gezinsleden. De schoolmaatschappelijk deskundige is werkzaam binnen de school en kan vanuit die functie als brug fungeren tussen ouders en school. De schoolmaatschappelijk deskundige heeft regelmatig gesprekken met ouders over bijvoorbeeld het overbelaste gezinssysteem door de intensieve zorgvraag, het rouwproces rondom de beperking en het wegwijs worden in alle regelzaken. Zij speelt een belangrijke rol door hierover met ouders in gesprek te gaan, hen te adviseren in de zoektocht naar passende hulpverlening en hen te ondersteunen bij de regelzaken. Daarnaast ondersteunt de schoolmaatschappelijk deskundige bij het transitieproces als een kind 18 jaar wordt en bij uitstroom naar een passende dagbesteding en/of woonplek. Doordat het gezinssysteem op deze manier zoveel mogelijk begeleid en ontlast wordt, wordt onrechtstreeks bijgedragen aan een zo optimaal mogelijk leerproces van de leerling.

Het is een streefdoel om ouders nog meer te betrekken, maar het is niet altijd evident om alle ouders te bereiken. Het blijft wel een belangrijk uitgangspunt:

“wij reiken uit naar ouders en komen hen tegemoet in hun wensen en verwachten. We mogen niet verwachten dat ouders spontaan naar ons toekomen.”

ONTWIKKELING STIMULEREN

In OC Leijpark wordt op een planmatige en systematische manier gewerkt, dit gebeurt op een gecoördineerde manier en in nauwe samenwerking met zowel welzijn (medewerkers ZiO en therapeuten van Libra) als ouders. Deze systematische en methodische werkwijze moet de garantie geven dat het onderwijs de ontwikkeling stimuleert en passend is bij wat de leerling nodig heeft. Door systematisch overleg vanuit een verschillend perspectief en door in te zetten op extra leerlingenzorg indien nodig kan flexibel ingespeeld worden op de noden van de leerling.

Handelingsplanmatig werken

Systematische multidisciplinaire bespreking

In de afdeling EMB zijn jaarlijks drie evaluatiemomenten gepland om de voortgang van de leerlingen op te volgen, steeds vanuit een ander perspectief. Door steeds een ander perspectief te kiezen is de kans kleiner dat belangrijke signalen over het hoofd gezien worden.

- Een leerlingbespreking (januari) is gericht op het signaleren van risico's op het niveau van de individuele leerling. Als basis voor de individuele leerlingbespreking worden de scores op de doelen van het vorig schooljaar gebruikt, dit geeft een inkijk in welke doelen de leerling bereikt heeft, welke doelen nog in ontwikkeling zijn, ... Tijdens deze bespreking krijgt ook het handelingsplan vorm.
- Een groepsbespreking (einde schooljaar) waarbij gekeken wordt naar de resultaten, de opbrengsten van het onderwijs dat leerlingen in het achterliggende jaar hebben gekregen. De ambitie is dat iedere EMB-leerling 55% van zijn individuele doelen behaalt.
- Een Vijfwijzerbespreking is een jaarlijkse bespreking die inhoudelijk schooljaar-overstijgend is. Het is een diagnostisch overleg waarbij er samen met ouders en deskundigen van Libra gekeken wordt hoe de functies en vaardigheden van de leerling verbeterd kunnen worden en hoe de beperkingen zo optimaal mogelijk gecompenseerd kunnen worden, binnen de grenzen van hun mogelijkheden. In dit overleg worden prioriteiten bepaald, ieder vanuit de eigen expertise. In onderling overleg wordt het hoofddoel vastgelegd en het domein waarop gefocust zal worden gedurende het schooljaar.

Deze cyclische bespreking zou garanties moeten bieden voor een kwalitatieve opvolging en moet waarborgen dat de leerlingen gedurende hun schoolloopbaan de ondersteuning en zorg krijgen die passend is.

Leerlingenzorg op 4 niveaus

De leerkracht is de spilfiguur in de opvolging van de individuele leerling. Het zijn de leraren die als eersten signaleren dat een leerling bij een bepaald kernvak of ontwikkelingsdomein achterblijft of juist beter presteert ten opzichte van het niveau of tempo dat de leerroute veronderstelt. Indien deze signalen er zijn, kan ingezet worden op vierniveaus van leerlingenzorg:

- Niveau 1: Preventieve zorg op het niveau van de klas
Leraren die vaststellen dat de ontwikkeling van een leerling niet verloopt conform de verwachtingen, gaan te rade bij de directe collega's. Er wordt uitdrukkelijk voor gekozen om in deze fase in te zetten op collegiale consultatie, die zich richt op (ortho)didactische vragen als 'wat heeft deze leerling nodig om de beoogde doelen alsnog onder de knie te krijgen' en/of (ortho)pedagogische vragen als 'hoe kunnen we deze leerling die door zijn/haar gedrag de eigen ontwikkeling en/of dat van groepsgenoten (ernstig) in de weg staat, verder helpen'. De suggesties van de collega zijn bindend in die zin dat de betrokken leraar daarmee daadwerkelijk kortdurend in de klas aan de slag gaat. Als blijkt dat de door de collega voorgestelde interventies niet tot het gewenste resultaat leiden, meldt de leraar de leerling aan voor een leerlingbespreking met de intern begeleider. Dit gebeurt ook als tijdens het gesprek met de collega blijkt dat de problematiek van de leerling veel dieper gaat en complexer is dan aanvankelijk gedacht.
- Niveau 2: De leerlingbespreking met de intern begeleider
Leraren die ondersteuning nodig hebben, formuleren hun hulpvraag en maken een afspraak met de intern begeleider. De interne begeleider monitort vanaf dat moment het vervolgtraject, de leraar is zoveel mogelijk bij alle vervolgstappen betrokken. Tijdens de leerlingbespreking schat de intern begeleider in of zij de leraar goed op weg kunnen helpen. In dat geval leidt de bespreking tot afspraken over interventies en gaan leraren met de verkregen suggesties aan het werk. Zij houden in de klassenadministratie bij hoe zij met de leerling werken, zodat bij de evaluatie zicht is op de effectiviteit van de interventie. Als de interventie niet tot het gewenste resultaat leidt, meldt de leraar in samenspraak met de interne begeleider de leerling aan voor een leerlingbespreking in de CvB-onderwijs of de CvB-breed. CvB staat voor Commissie voor Begeleiding. Dit gebeurt ook als leraar en intern begeleider inschatten dat de hulpvraag van de leerling vanuit een bredere invalshoek moet worden bekeken.
- Niveau 3: De leerlingbespreking in de Commissie voor Begeleiding (CvB)
De leerlingbespreking in de setting van de CvB-Onderwijs bestaat uit de schoolleider, de orthopedagoog, de intern begeleider en de betrokken leraar. De diagnostiek in de CvB-Onderwijs is gericht op onderwijs en leren.

Er is ook een mogelijkheid om in een bredere multidisciplinaire setting een bespreking te voeren. Dit wordt dan een CvB-Breed genoemd en bestaat uit de intern begeleider, de orthopedagoog, de revalidatiearts, de psycholoog vanuit Revalidatiecentrum Leijpark, de schoolleider, zo mogelijk de betrokken leraar en andere relevante deskundigen (bijv. logopedist, schoolmaatschappelijk werker).

De besprekingen in beide CvB's leiden altijd tot een advies/besluit en voor wat betreft de uitvoering daarvan, een casemanager. Meestal zijn het de leraar of intern begeleider die na de bespreking het advies/besluit voor een akkoord voorleggen aan de ouders. Het besluit/advies

wordt genoteerd in het leerlingdossier, zodat het gewaarborgd is in functie van toekomstige besprekingen en evaluaties van het effect van het advies/besluit.

- Niveau 4: Ontwikkelingsperspectiefplan aanpassen of doorverwijzen
Nadat alle zorgniveaus zijn doorlopen en geen voortgang is geboekt, kan de CvB-Onderwijs besluiten het ontwikkelingsperspectief van de leerling bij te stellen of de leerling door te verwijzen naar een andere school of een onderwijsoverstijgende voorziening.

Planmatig werken

De beeldvorming (inclusief diagnostiek) van de leerling wordt op schoolniveau in kaart gebracht door de leerkracht en de orthopedagoog. De therapeuten van Libra hebben hun eigen diagnostisch dossier waarin hun specifieke gegevens terug te vinden zijn. Deze info is niet geïntegreerd, maar wordt wel gebruikt als belangrijke info om doelstellingen te formuleren.

In Nederland moet voor iedere leerling een ontwikkelingsperspectiefplan (OPP) opgesteld worden dat een uitstroomprofiel vastlegt. Dit uitstroomprofiel is leidinggevend voor de leerroute en de bijbehorende leerdoelen die uitgewerkt zullen worden voor de individuele leerling.

Voor de EMB-leerlingen luidt de uitstroombestemming: 'belevings- en/of taakgerichte dagbesteding'. De leerroutes die in het onderwijs aangeboden worden zijn leerroute 1 en 2 (uitwerking: zie curriculum). Voor de individuele leerling worden concrete doelen geformuleerd om aan te werken. Vanuit de verschillende disciplines is het mogelijk om doelen te formuleren. De therapeuten van Libra (op het overleg vertegenwoordigd door de revalidatiearts) en de ZiO-medewerkers maken hun voorbereiding via een format en bezorgen dit aan de deelnemers van het leerlingoverleg (jaarlijkse bespreking in januari). Er worden prioriteiten bepaald en de doelen worden altijd opgesteld in functie van de beste zorg voor het kind.

Er wordt gewerkt in een cyclus van drie jaar waarin alle doelen van de Plancius-leerlijnen zijn opgenomen en aangeboden worden. Dit aanbod gebeurt thematisch. Aan elk thema (bijvoorbeeld thema dieren, thema familie, thema kermis, ...) zijn aanbodoelen gekoppeld. Per schooljaar zijn er vijf thema's die in alle klassen van de EMB-afdeling tegelijk aan bod komen. Het laatste thema van een schooljaar en het eerste thema van het daaropvolgende schooljaar zijn identiek, zodat de leeromgeving voor de leerlingen na een lange periode van vakantie herkenbaar voor hen is. Een thema duurt gemiddeld zes weken.

In de eerste week stelt de leerkracht een leerlingplan samen door voor iedere leerling een keuze te maken uit het geselecteerde aanbod van de themadoelen. De keuze wordt gemaakt op basis van het functioneringsniveau, de multidisciplinaire hoofddoelstelling en eerder geobserveerde doelen. Ook de vakdocenten bewegingsonderwijs (gymlessen) kiezen in de eerste week van een nieuw thema de doelen voor de gymlessen. In sommige gevallen doen zij dit in samenspraak met de leraar. Deze worden gecommuniceerd naar de klassen zodat de begeleiders de leerlingen doelgericht kunnen stimuleren tijdens de gymlessen. In de daaropvolgende weken ligt de klemtoon op observatie. Week zeven is de afsluitingsweek waarin reflectie op klasniveau en op niveau van de individuele leerling een belangrijk item is. De doelen van het bewegingsonderwijs worden aan het eind van het thema beoordeeld door de vakdocent. Voor de zwemlessen maken de vakdocenten geen gebruik van de Plancius-leerlijnen maar stellen zij voor een heel jaar de doelen vast en evalueren zij deze twee keer per jaar. De eerste keer na thema 2 en de tweede keer na thema 5.

Op schoolniveau wordt bepaald welke onderwijsleermaterialen ingezet zullen worden om de doelen op het niveau van de klas en de individuele leerling te kunnen realiseren.

Voor de evaluatie en beoordeling op leerlingniveau is observatie een belangrijk instrument. Gedurende de zes weken van de themaperiode observeren zowel leraren als onderwijs- en zorgassistenten de leerlingen tijdens de activiteiten. Zij noteren deze observatiegegevens in het leerlingvolgsysteem, Schoolaris. Zij doen dit zo objectief mogelijk. Ieder doel wordt minimaal vijf keer geobserveerd en beschreven om tot een score te kunnen komen. In week 7 reflecteren leraren en assistenten op deze observaties. De leerkracht bepaalt op basis van de observaties de score van de individuele leerling (eventueel met een toelichting):

- B = Behaald
- NB = Niet Behaald
- DB = Deels behaald
- OO = onderwijsonthefing / langdurig ziek (daardoor niet aangeboden)
- AG = Afgerond (volledig behaald, in iedere context en iedere situatie)

Deze scores zijn in een document concreet omschreven, zodat er objectief gescoord kan worden. De scores worden gebruikt als basis voor de leerlingbespreking in de eerste helft van schooljaar en voor de groepsbespreking op het einde van het schooljaar.

Geschied onderwijscurriculum

In de EMB-afdeling wordt onderwijs geboden in Leerroutes 1 en 2. Deze leerroutes geven beide perspectief op uitstroom naar een plek binnen dagbesteding. Door het vaak grillige ontwikkelingsverloop van de leerlingen is een aanbod vanuit beide leerroutes voor sommige kinderen nodig. We spreken dan over een aanbod volgens leerroute 1-2. Binnen beide leerroutes wordt onderwijs geboden in kleine groepen met een vast team van leerkrachten, onderwijsassistenten en ZiO-medewerkers.

Leerroute 1:

- Doelgroep:
 - Ontwikkelingsleeftijd: 0 – 24 maanden (geschat IQ<20)
 - De leerling ervaart en verkent zijn omgeving via sensaties en gewaarwordingen in en dicht bij het eigen lichaam, in het hier en nu.
 - De leerling is voornamelijk op zichzelf gericht, zonder veel belangstelling voor de sociale omgeving en zonder vermogen zich te verplaatsen in anderen.
 - De leerling heeft nood aan een veilige en beschermde omgeving met voortdurend toezicht en nabijheid.
 - De leerling kan zich hechten aan volwassenen die vertrouwd en voorspelbaar zijn, die de omgeving voor hem ordenen en begrijpbaar maken en prikkels passend doseren.
- Uitstroombestemming:
 - Een plek binnen een belevingsgerichte dagbesteding
- Voornaamste doelen:
 - Vergroten van de ervaringswereld
 - Vergroten van de (communicatieve) redzaamheid
 - ➔ Hierdoor voelt de leerling zich beter begrepen en begrijpt hij zijn omgeving beter
 - ➔ Hierdoor vergroot het algemeen welbevinden en wordt de basis versterkt om te leren en te ontwikkelen
- De benaderingswijze:
 - Totale communicatie waarbij alle zintuigen geprikkeld worden: lichaamstaal, intonatie, mimiek, muziek, gebaren, omgeving, concrete voorwerpen, beginnend gebruik van foto's
 - Veel herhaling met als doel dat de omgeving beperkt voorspelbaar wordt en de leerling eenvoudige verbanden leert leggen
- Opvolging
 - Via de Plancius-leerlijnen

Leerroute 2:

- Doelgroep:
 - Ontwikkelingsleeftijd: 24 – 48 maanden (geschat IQ<35).
 - De leefwereld van de leerling is groter en beter te bevatten, hij kan meer en complexe verbanden leggen.
 - De leerling kan anticiperen op wat hij kent en staat open voor nieuwe ervaringen.
 - De omgeving moet beschermd en veilig zijn, zodat de leerling zijn eigen ruimte kan innemen om te spelen, werken en ontdekken.
 - De leerling heeft nood aan nabije begeleiding bij het aanleren van nieuwe dingen of bij het ervaren van nieuwe situaties.
 - De leerling heeft oog voor anderen in zijn omgeving, maar kan zich moeilijk inleven. Hij leunt op vertrouwde begeleiders en kan tegelijk zijn leefwereld groter maken.
- Uitstroombestemming:
 - Een plek binnen een activerende en taakgerichte dagbesteding.
- Voornaamste doelen:
 - Eigen vaardigheden versterken
 - Leren rekening houden met anderen
 - ➔ Dit helpt de leerling zich beter staande te houden in een groep.
- Benaderingswijze
 - Korte en duidelijke verbale taal
 - Ondersteuning van de verbale taal met gebaren of beelden, verwijzers.
 - Aandacht voor voorspelbaarheid van de nabije toekomst
- Opvolging:
 - Via de CED-leerlijnen

Gepaste onderwijsleermaterialen en benaderingswijzen

Bij de uitwerking van de thema's worden volgende leeractiviteiten of benaderingswijzen ingezet: de vreedzame school, basale stimulatie, beleving in muziek (BIM), Sherborne, snoezelen, de taaldoos, taalactiviteit, Het sprekend boek, de gebarenles met Lotte & Max,...

Beweging, spel, ICT-materialen worden gezien als aangrijpingspunten voor ontwikkeling. Ze worden ingezet in het onderwijsaanbod, gekoppeld aan doelen van de Plancius-domeinen:

- Beweegactiviteiten, waaronder ook 'bewogen worden' wordt verstaan, worden regelmatig ingepland, bijvoorbeeld Sherborne, gym, zwemmen, maar ook algemeen stimuleren van de zintuigen valt onder beweging
- Spel (vrij of geleid), bijvoorbeeld spel aan tafel, spel op de mat
- ICT-materialen, bijvoorbeeld de Tover tafel, één-knop-bedieningen, Powerlink, de lichttafel, de Cosmo, iPads, schakelspeelgoed,... Er is een opbouw in het aanbieden van deze materialen. Eerst wordt de motorische handeling aangeleerd en wordt samen verkend wat de reactie is die volgt op het handelen. Daarna kan een volgende stap gezet worden. De leraar kiest welke stap het beste bij de doelen van de desbetreffende leerling past: meerdere knoppen tegelijkertijd bedienen, samenspel, moeilijkere motorische handelingen en hoger cognitieve spelniveaus.

Binnen de klassen van de jongeren (VSO, BuSO in België) wordt ook arbeidsmatig werk aangeboden. Het kan gaan om:

- Een kookactiviteit waar eenvoudige recepten worden bereid. Leerlingen worden vooral belevingsgericht betrokken bij het klaarmaken van het gerecht: ingrediënten ruiken, ruiken aan de bereiding, proeven,...
- Was aftellen en verspreiden: aan de hand van foto's (bijvoorbeeld vaatdoek, washand, slabber, ...) kan het personeel, samen met de leerlingen, kijken welke soorten wasgoed ze nodig

hebben. Tijdens de tijd voor arbeidsmatig werken gaat een groepje leerlingen onder begeleiding de lokalen langs en zij verspreiden de gevraagde was.

- Fruitafval ophalen: tijdens de tijd van het arbeidsmatig werk halen de leerlingen (onder begeleiding) de afvalbakjes in de klassen op. Ze doen de inhoud hiervan in een emmer. De bakjes voor het fruitafval worden ook weer afgewassen.

EMB-leerlingen mogen tot uiterlijk einde schooljaar waarin de leeftijd van 20 jaar bereikt wordt, onderwijs volgen. Rond de leeftijd van 18 à 19 jaar zal de leerling 'stage' gaan lopen als voorbereiding op de participatie in dagactiviteiten in een dagbestedingsinstelling. Zij zullen dagdelen van hun week aansluiten in een setting van 'dagbesteding', waar het aanbod veelal 'belevingsgericht' is.

Interactie en communicatie

In OC Leijpark is het een uitgangspunt dat elke leerling in staat is om contact te maken en dat leerlingen met EMB wel degelijk communicatiemogelijkheden hebben, maar dat hun signalen vaak erg subtiel zijn. Een goede observatie van de leerkrachten, assistenten en medewerkers van ZiO is cruciaal om de signalen te herkennen.

Er wordt ingezet op 'totale communicatie'. Bij totale communicatie gaat het om alle vormen van communicatie zoals lichaamshouding, expressie, mimiek, voorwerpen, verwijzerliedjes, foto's, tekeningen, pictogrammen, ondersteunende gebarentaal en spraak, ondersteuning van een spraakcomputer,... Binnen de hele school wordt een eenduidig verwijzer- en pictosysteem gebruikt met een vaste opbouw in moeilijkheidsgraad. Verder wordt gewerkt aan voorspelbaarheid en herkenbaarheid door te werken met een vast weekprogramma en een vaste dagindeling.

Doordat voor het starten van de les afgestemd wordt met het betrokken team wie welke leerling observeert, is er meer garantie dat signalen opgemerkt worden en dat erop gereageerd wordt. Deze sensitieve responsiviteit is zeer belangrijk in het leerproces, omdat de leerlingen zo uitgedaagd worden om contact te maken en ervaren dat ze begrepen worden in hun communicatie.

Optimale leeromgeving in de klas

De klasindeling gebeurt op basis van leeftijd en vooropgestelde leerlijnen en -doelen. Hierbij wordt het aspect 'veiligheid' ook steeds in rekening gebracht. Het is een uitgangspunt dat leerlingen hun aandacht moeten kunnen delen en zich in kleine groep moeten kunnen handhaven mits de nodige ondersteuning. Daarnaast is het ook mogelijk om op bepaalde momenten individueel te werken indien nodig, omdat er vier volwassenen aanwezig zijn voor zes tot acht leerlingen. De fysieke ruimte van de klas is aangepast: prikkelarm, een aparte speelhoek, een groot digitaal scherm, lesmaterialen, ... Er is een vaste structuur in ruimte (vaste plaats voor de leerlingen, vaste plaats voor materialen), in tijd (vaste dagindeling) en in aanwezigheid van volwassenen (vaste leerkracht, vaste onderwijsassistent, vaste medewerkers van ZiO). Dit bevordert het veiligheidsgevoel en de herkenbaarheid bij de leerlingen en creëert zo een voorwaarde om te ontwikkelen.

RESULTATEN

In OC Leijpark wordt breed gekeken naar 'resultaten'. Er wordt gekeken naar een brede ontwikkeling in hele kleine stapjes. Door te werken met de Plancius-leerlijnen komen diverse levensdomeinen aan bod. Door te werken met een ontwikkelingsperspectiefplan en een uitstroomprofiel is het heel duidelijk waar naartoe gewerkt wordt. De voorbereiding op het leven in een (beschermde) samenleving wordt ook expliciet opgenomen in de laatste jaren van het secundair onderwijs.

Resultaten

‘Kansrijk’ is een kernwaarde en betekent in de context van OC Leijpark veel meer dan leerlingen via een kwalificatie voorbereiden op de arbeidsmarkt. Onderwijs brengt leerlingen ook kennis en vaardigheden bij die van belang zijn voor andere domeinen van het leven. Hier komt men bij de tweede functie van onderwijs, socialisatie: onderwijs dat leerlingen inleidt in en oriëntatie biedt in de tradities en praktijken waaruit de wereld is opgebouwd. Daarnaast heeft onderwijs altijd impact op het individu en heeft daarmee een persoonsvormend effect. Bij deze derde functie van onderwijs, de persoonsvorming, gaat het om ondersteuning én uitdaging. Goed onderwijs ondersteunt leerlingen om als persoon vrij en autonoom in de wereld te willen staan en daagt hen tegelijkertijd uit de regie over het eigen leven te nemen. In de leerroutes van de leerlijnen EMB zijn socialisatie en persoonsvorming leidend. De focus ligt op het ontwikkelen of aanleren van vaardigheden, waar de ‘opdracht’ of het ‘werk’ centraal staat om kennis op te doen.

De Plancius-leerlijnen die als leidraad gehanteerd worden in de werking van OC Leijpark focussen zich op vijf levensdomeinen:

1. Sociaal-emotionele ontwikkeling
2. Communicatie
3. Zelfredzaamheid
4. Sensomotorische ontwikkeling
5. Spelontwikkeling (taakontwikkeling voor oudere leerlingen)

Doelen zijn gekoppeld aan deze levensdomeinen en worden geconcretiseerd in de thema’s, waar dan de dagelijkse (les)activiteiten rond uitgewerkt worden. Op basis van meerdere observaties wordt een score toegekend om te kijken of een leerling een bepaald doel behaald heeft. Op deze manier tracht men vooruitgang in de ontwikkeling in kaart te brengen en te objectiveren.

BEOORDELINGSCRITEIA VOOR DE LEERDOELEN

B = Behaald	Wanneer een leerling tijdens de afgelopen periode het leerdoel meer dan 5 tot ... keer kan uitvoeren in minimaal één specifieke situatie. Leerling laat zien gemotiveerd te zijn om een handeling uit te voeren of is door weinig aansturing te motiveren een handeling uit te voeren. Het is goed om dit leerdoel de komende cyclus vaker terug te laten komen in diverse situaties om te kijken of de leerling de vaardigheden die hij/zij reeds heeft opgedaan ook in andere situaties kan toepassen.
NB = Niet Behaald	Wanneer de leerling tijdens de afgelopen periode het leerdoel maar een enkele (1 à 2) keer heeft kunnen uitvoeren waarbij hij/zij nadrukkelijk hulp van een begeleider nodig heeft om tot actie over te gaan. De leerling lijkt weinig motivatie te hebben om deze vaardigheid eigen te maken. Hij/zij heeft andere deelvaardigheden nog niet voldoende ontwikkelt en eigen gemaakt om de vaardigheid behorend bij dit leerdoel voldoende uit te kunnen voeren. Laat het leerdoel na deze periode rusten en kijk een later tijdstip of de leerling gegroeid is in zijn/haar bekwaamheden waardoor het op een later tijdstip mogelijk is om het leerdoel alsnog een keer aan te bieden aan de leerling.
DB = Deels Behaald	Wanneer de leerling tijdens de afgelopen periode het leerdoel 3 tot 4 keer kan uitvoeren. Eventueel met enige hulp. Leerling laat een wisselend beeld zien maar is overwegend te motiveren om een handeling uit te voeren al dan niet met hulp. Leerdoel ligt in de zone van de naaste ontwikkeling. Het is goed om te kijken welke deelhandelingen en welke vaardigheden de leerling moet kunnen beheersen voorafgaand aan dit leerdoel. Bijvoorbeeld aanbod is P3, kijk of leerling de vaardigheden van P2 al goed kan toepassen in diverse situaties. Laat het leerdoel na deze periode met regelmaat terugkomen tijdens de cyclus om te kijken of de leerling gegroeid is in zijn/ haar vaardigheden

NH = Niet Haalbaar	Het leerdoel is niet van toepassing op desbetreffende leerling, vanwege een beperking in de capaciteit om het leerdoel uit te voeren. Te denken valt aan een leerdoel zoals zich lopend verplaatsen. Dit is n.v.t. bij een leerling die zichzelf in een rolstoel verplaatst.
AG = Afgerond (geobserveerd, beoordeeld en voldoet)	Leerling beheerst de vaardigheden die van toepassing zijn op dit leerdoel. Leerling is (intrinsiek) gemotiveerd om een handeling/handelingen uit te voeren die bij dit leerdoel aanbod komen. De leerling toont dat hij/zij in meerdere soortgelijke situaties over een langere periode (bijv. halfjaar) weet wat van hem/haar verwacht wordt en kan dit (evt. ook met beperkte hulp) uitvoeren.
Z / O.O = Ziek / onderwijsontheffing	Noteer de Z wanneer een leerling langdurig ziek is geweest gedurende de periode dat het thema loopt. En waardoor je onvoldoende beeld hebt van zijn beheersingsniveau ten aanzien van een bepaald leerdoel.

Kritische noot bij de beoordeling: Belangrijk is om ten alle tijde kritisch naar de beoordeling van de leerdoelen te kijken. Kijk regelmatig ook naar leerdoelen die beoordeeld zijn als BEHAALD en AFGEROND. Is dit nog steeds van toepassing voor de desbetreffende leerling of is er iets gebeurd in de afgelopen periode waardoor er vaardigheden zijn afgenomen die een vereiste zijn om dit leerdoel uit te kunnen voeren.

Op het einde van het schooljaar is er een groepsbespreking waarbij gekeken wordt naar de resultaten, de opbrengsten van het onderwijs dat leerlingen in het achterliggende jaar hebben gekregen. De ambitie is dat iedere EMB-leerling 55% van zijn individuele doelen behaalt.

Vorbereiding op een toekomst na school

Voor leerlingen in het secundair onderwijs (VSO) start de voorbereiding op de participatie in dagactiviteiten in een dagbestedingsinstelling (= het uitstroomprofiel waarnaar gewerkt wordt). Dit traject wordt transitie genoemd. Vanaf dat moment gaan leerlingen aan de slag met arbeidstraining en zullen leerkrachten in hun begeleidingsstijl de betreffende leerlingen ook voorbereiden op de setting in de dagbestedingsinstellingen. Dit houdt in dat ze meer leeftijdsadequaat worden benaderd en dat de communicatie niet alleen gericht is op het niveau, maar ook op het ouder wordende kind. Ook het onderwijsaanbod wordt aangepast, bijvoorbeeld Taalactiviteit Boekje, klassenlunch, arbeidsmatig werk. In het laatste schooljaar zal de leerling stage gaan lopen op een passende dagbestedingsplek. Ze krijgen dan elke stagedag een stagemap mee. Na elke stagedag wordt een evaluatieformulier ingevuld door de begeleiders van de stageplek. Dit evaluatieformulier bestaat uit een 18-tal doelen uit de verschillende domeinen van de Plancius-leerlijnen. De arbeidstoeleider (medewerker van de school die de opvolging van de transitie doet) houdt regelmatig contact met de begeleiders van de stageplek en zullen ook een aantal keren een afspraak maken op de stageplek, om samen met de begeleider(s) van de stage en ouders de voortgang van de stage te bespreken.

Een diploma

Vanaf het schooljaar 2021 - 2022 hebben leerlingen die onderwijs volgen in het uitstroomprofiel dagbesteding nu ook wettelijk het recht om hun schoolloopbaan af te kunnen ronden met een schooldiploma. Dit schooldiploma geeft deze doelgroep de erkenning die zij verdienen en zorgt voor meer kansengelijkheid in het onderwijs. Met het schooldiploma kunnen de leerlingen van het uitstroomprofiel Dagbesteding aantonen welke ontwikkeling zij tijdens hun schoolloopbaan hebben doorgemaakt. Het diploma geeft geen instroomrecht in het vervolgonderwijs en heeft dus geen civiel effect. De civiele waarde zit in de resultaten die de leerling heeft behaald en de ontwikkeling die de leerling heeft doorgemaakt, de erkenning voor de leerling en de ouders en de herkenbaarheid van de verschillende onderdelen voor de aanbieders van dagbesteding.

Uitdagingen

- Bij leerlingen met EMB blijft het een dagelijkse uitdaging om de kleine stapjes in vooruitgang en ontwikkeling te zien. Hierbij is het belangrijk om steeds individueel en op maat te kijken en te vergelijken.
- Bij deze doelgroep is het niet evident om observaties 'objectief genoeg' te kunnen doen en om resultaten te objectiveren. Het gaat vaak over hele kleine observaties, die niet gekwantificeerd kunnen worden.